

strani. Kjer pa je spol ločen, so lahko na eni strani večji, na drugi pa manjši učenci, to je, višji in nižji razred i. t. d.

Šolska oprema je: 1) učiteljev sedež, to je, miza z miznico, ki se zapre in stol na nekoliko višjem mestu; 2) klopi, ktere morajo biti take, da otroci lahko v njih sedé, vstajajo, ven hodijo i. t. d. Sedeži ne smejo biti previsoki in tudi ne prenizki, področniki morajo biti sedežem primerni; 3) eno ali dve stojali, na katerih je tabla, podobe i. t. d. tako, da to vsi učenci lahko vidijo; 4) dve omari, ki se zaprete; v eno hrani učitelj svoje knjige in druge za nauk potrebne reči i. t. d., v drugo pa se shranjujejo šolske knjige, tablice, pisne knjžice, papir, peresa, tinta, tintniki, goba, kreda i. t. d.; 5) šolska peč je naj boljše, če je za vratmi, pa ne preblizo stene, pa tudi ne preblizo klopi; 6) černe šolske table morajo biti iz suhega in dobrega lesa, dobro polikane in pobarvane. Ena stran je navadno za pisanje z rudečimi črtami narisana, druga prazna za številstvo, risarije i. t. d. V višjem razredu naj bo tudi tabla za petje, to je, narisana za glaske s petimi črtami.

To so tedaj poglobitve reči, ki jih tirja vsaka dobra šola. Naj bi povsod, kjer se delajo in napravljajo nove šole, vse to se dobro prevdarilo, da bi pozneje ne bilo treba vedno kaj pre-narejati in popravljati, ali pa napake terpeti.

Iz zgodovine keršanske ljudske šole.

(Dalje.)

Dasiravno se je veliko od te strani storilo, ostalo je pa vendar veliko šol, pri katerih so učeni veliko reči pogreševali. Tudi so bili po duhovnih družbah posamezni vdani pedantizmu tistega časa; oglaševali so se zoper to nekteri boljši pedagogi. Očitalo se je posebno v eni reči šolstvu, da zavstaja potrebam časa. V srednjem veku je bil verski element na prvem mestu po šolah, ter je vse prešnil; v novem času veljalo je pa materialno koristno za naj višje; tedaj se je moralo pred vsem pospeševati. Kar je v 17. stoletju Amos Comenius pojedini vošil, zahtevalo se je v začetku 18. stoletja po vseh voglih in kotih. Šola se pa mora stavno pre-narejati začeti. Pa kako? to pa je bilo pri tem, ki je delo naj poprej v roke vzel. Ako se bo

znal sponesti, ga bodo imeli za preroka in najdel bo častivcev na tisuče, naj resnico ali laž pripoveduje.

4. Dve sto let poprej obljubil je protestantizem, da hoče oprostiti ljudstva verig, v ktere jih ima Rim zakovane. Njegovi naj boljši zavezniki bili so deželni knezi, ker smeli so tudi papeži biti v deželah sebi podložnih. Ta vsemogočnost morala je biti kaj zelo mikavnega, ker hrepeneli so tudi v kratkem katoliški knezi po nji, ter niso hoteli biti očitni prijatli cerkve, dasiravno pa vere niso zatajili. Tako se je preselil protestanski živelj med katoličane. Seme krivih naukov vsejano l. 1517. je popolnoma dozorelo. Janez Loke (l. 1632. — 1704.) ni hotel le oprostenja od Rima, ampak svobodo in prostost v slehernemu obziru, svobodo za vero, vestno prepričanje in življenje. Razodetim resnicam se je vojska napovedala in kadar bo vera odpravljena, velja pa knezom. Rodovitne tla za škodljivo luliko so bile na Francoskem; kratkovidni in razujzdani knezi čislali so te nauke kot zavezniki zoper premogočni Rim. Teh naukov se je deržal Peter Bayle, prvi enciklopedistov *), ki je sam od sebe rekel: „Dober protestant sem, ker v duu svojega serca se upiram ali protestiram zoper vse, kar se zgodi“. Za njim prišli so pa še hujši kakor n. p. Voltair, Diderot, D' Alembert i. d., ki so pod pretvezo modroslovja učili naj ostudniše bogotajstvo, kakoršnih še svet nikoli ni bil slišal. Ti strašni možje zanesli so samosilstvo Francozov na znanstveno polje; poprej že je bil Ludovik XIV. to v politiki storil. Njih spisi zanesli so nejevero in prekucijo med ljudstvo. In Rousseau (Rusò) — bil pa je nje oznanovavec pri odgojevanju. Malo je pisatelj, ki bi znali tako zgovorno in prekanjeno pisati, kakor ravno modri iz Geneve. V vseh rečeh, kterih se je lotil, vbogali so ga ljudje njegovega časa; in tako je tudi pisal, sistem za odgojevanje; sam pa ni nikoli šole učil ali otrok odgojeval. **) Vsak pedantizem, kakor je v navadi, naj se odpravi, namesti tega naj se otrok naravno izreja tako, da se bo posebno gledalo na praktično življenje. — Kaj je razumel pod tem imenom, se naj ložeje povzame iz njegovih spoznanj,

*) Tako so imenovali moze, ki so spisovali vse vednosti po čerkah abed., da bi ložeje svoje nauke med oslepljeno ljudstvo zatrosili. Pis.

**) Petero svojih otrok je sam hladnokervno nesel v hišo za najdence (Findelhaus), in ni nikakoršnega znamenja zapustil otrokom, da bi mogli spoznati svojega očeta. Pis.

katere je sam od sebe pisal. — Dosti se jih je dobilo, ki so njegove puhle nauke občudovali in posnemali, ter kupili mačka v žaklji, ker razun posameznega dobrega zernica je to popolnoma lulika. Nekteri so jo slepo občudovali, tedaj so zmoto in laž teh naukov prezirali; drugi so pa te nauke hvalili, ter slišali so med prekucijsko stranko, ter niso hotli vediti, da so te „bukve“ v lastni domačii po rabeljnovih rokah sožgali.

Pervi, ki so vpeljali ta novi sistem, bili so Basedov (roj. 1723.) na Nemškem in Pestaloci (roj. 1747) na Svičarskem; prvi se je pečal s slovstvom in je bil pozneje predstojnik Filantropina v Desavi, drugi pa je bil tudi nekoliko pisatelj; poglobitni pa je bil vodja izrejalisča v Yvendunu. Posebno veliko hrupa je delal Basedov z novo metodiko; pošiljal je za svoje nove bukve od „človeškega spoznanja“ pisma in prošnje križem sveta: učenim, akademijam in frajmavrarskim ložam, kraljem in cesarjem. Njegove prošnje niso bile zastonj; od vsih krajev dobival je pomoč v dnarjih, da bi mogel svoje bukve natisniti dati. L. 1770 pridružil se mu je Kristjan Henrik Volke (roj. 1741), ki je skušal nad hčerko Basedov-ovo, 9 mesecev staro, svojo metodiko praktično, da bi bil izredil po Rousseau-ovem Emilu čudopolno dete, in potlej je svetu oznanil, da jo je tri leta staro v enem mescu naučil brati, v poldrugem mescu pa francosko govoriti i. t. d.

Marsikaj je pa vendar Basedov opravil, ko je tako brez truda delal in se vrival na kraljeve dvore. Zbudil je pozornost knezov in deržavnih vladarjev, ter so začenjali resno pečati se s šolstvom.

(Dalje prih.)

Praktična slovensko-nemška gramatika.

(Dalje.)

I m e n a.

Vsaka reč mora svoje ime imeti. Vidíte, otroci, to le je stol, to je miza. V šoli so učenci; temu je ime Janez, ta je Miha, uni Jože i. t. d. Tudi vode, reke, gore, mesta, vasi imajo svoje imena. Ali mi moreš povedati ime kakšnega mesta, kakšne vasi? i. t. d. Veliko teh reči vidimo, nekatere le slišimo, nekatere le občutimo. Slišimo post. zvon zvoniti, grom bučati; vročino, mraz pa občutimo.